

UNIVERSITAT_{DE}
BARCELONA

Facultat d'Educació

JUGAR A SER

La importància del joc en el desenvolupament dels infants

Autora: Laia Pérez Ferre

Tutor: Josep Anton Rodriguez Collado

Modalitat A: recerca

Àmbit temàtic 1: procés educatiu i de l'aprenentatge a l'etapa
d'educació infantil

6 ETCS

10 de juny de 2021

Grau de mestre d'educació infantil

Curs acadèmic 2020-2021

Índex

Resum i paraules clau	v
1. Introducció	1
1.1. Pregunta de recerca	2
1.2. Objectius	2
2. Antecedents documentals	3
3. Metodologia de la investigació	5
3.1. Mètode d'investigació	5
3.2. Tècniques de recol·lecció de dades	5
3.3. Tècniques de processament de la informació	6
4. Definició del joc	7
4.1. Característiques del joc segons Peter Gray	8
4.2. Elements del joc segons Scott G. Eberle	9
5. La classificació del joc	11
6. Companys de joc	13
6.1. Joc lliure entre iguals	13
6.1.1. Joc entre infants de diferents edats	13
6.2. Joc dirigit	14
7. Beneficis del joc en el desenvolupament dels infants	15
7.1. Beneficis en el desenvolupament motor	15
7.2. Beneficis en el desenvolupament social i emocional	16
7.3. Beneficis en el desenvolupament cognitiu i del llenguatge	17
8. Etapes evolutives i joc	19
9. El joc a l'escola	21
10. Dient el joc lliure a l'escola	23
10.1. Context de l'escola	23
10.2. Planificació de les sessions	24
10.3. Anàlisi	24
11. Conclusions	27
12. Fonts documentals	31
Annexos	33

Resum i paraules clau

Resum: El joc és un element molt present en les aules d'educació infantil i sovint té el paper de "simple" esbarjo. La present investigació té la finalitat de descobrir possibilitats didàctiques del joc, exposar les possibilitats d'observació i anàlisi per part dels docents. Per tant, la investigació està enfocada a exposar el que els nens i nenes poden expressar i aprendre a través del joc. El joc ha estat molt estudiat per diferents professionals, com psicòlegs o mestres. A partir de les seves investigacions es presenta una primera part de recerca teòrica que consisteix en un estudi descriptiu a partir de diverses fonts documentals. També es realitza una entrevista a una experta en teràpia de joc per aprofundir en alguns aspectes del present treball. Responent a motius didàctics, es fa una divisió del joc en diferents apartats: definició, característiques i elements, les classificacions més comunes, els diferents companys de joc, els beneficis en els diferents aspectes del desenvolupament, la relació entre les etapes evolutives i el joc i el paper del joc a l'escola. Finalment, es descriu una part pràctica que consisteix en una observació i posterior anàlisi de tres propostes de joc en una escola amb un grup d'infantil. En elles es pretén demostrar com en el joc es poden observar alguns aspectes de la vida dels nens i nenes d'infantil. Després d'aquesta anàlisi, es conclou el treball reprenent els objectius i la pregunta de recerca, esmentant les limitacions del treball i destacant les aportacions de la investigació.

Paraules clau: joc, beneficis, desenvolupament, joc lliure.

Resumen: El juego es un elemento muy presente en las aulas de educación infantil y a menudo tiene el papel de "simple" recreo. La presente investigación tiene la finalidad de descubrir posibilidades didácticas del juego, exponer las posibilidades de observación y análisis por parte de los docentes. Por lo tanto, la investigación está enfocada a exponer lo que los niños y niñas pueden expresar y aprender a través del juego. El juego ha sido muy estudiado por diferentes profesionales, como psicólogos o maestros. A partir de sus investigaciones se presenta una primera parte de investigación teórica que consiste en un estudio descriptivo a partir de diversas fuentes documentales. También se realiza una entrevista a una experta en terapia de juego para profundizar en algunos aspectos del presente trabajo. Respondiendo a motivos didácticos, se hace una división del juego en diferentes apartados: definición, características y elementos, las clasificaciones más comunes, los diferentes compañeros de juego, los beneficios en los diferentes aspectos del desarrollo, la relación entre las etapas evolutivas y el juego y el papel del juego en la escuela. Finalmente, se describe una parte práctica que consiste en una observación y posterior análisis de tres propuestas de juego en una escuela con un grupo de infantil. En ellas se pretende demostrar como en el juego se pueden observar algunos aspectos de la vida de los niños y niñas de infantil. Después de este análisis, se concluye el trabajo

retomando los objetivos y la pregunta de investigación, mencionando las limitaciones del trabajo y destacando los aportes de la investigación.

Palabras clave: juego, beneficios, desarrollo, juego libre.

Abstract: Play is a very present element in early childhood education classrooms and often has the role of “simple” break. The present investigation has the purpose of discovering didactic possibilities of play, exposing the possibilities of observation and analysis by teachers. Therefore, the research is focused on exposing what children can express and learn through play. Play has been widely studied by different professionals, such as psychologists or teachers. Based on his research, a first part of theoretical research is presented, which consists of a descriptive study based on various documentary sources. An interview is also carried out with an expert in play therapy to deepen some aspects of the present work. Responding to didactic reasons, the game is divided into different sections: definition, characteristics and elements, the most common classifications, the different playmates, the benefits in the different aspects of development, the relationship between the evolutionary stages and play and the role of play in school. Finally, a practical part is described that consists of an observation and subsequent analysis of three game proposals in a school with a group of children. In them, it is intended to demonstrate how some aspects of the lives of children can be observed through play. After this analysis, the work is concluded by returning to the objectives and the research question, mentioning the limitations of the work and highlighting the contributions of the research.

1. Introducció

Sempre m'ha interessat molt posar-me a la pell dels infants. Considero que quan els infants juguen són molt més lliures que en altres moments i poden fer el que els surt de dins, sense regles imposades per adults o sense "haver de fer el que toca". Així doncs, penso que a través del joc els infants es poden expressar i és en el joc com els adults podem entrar al seu món.

Durant les meves estades a escoles, sempre m'ha cridat l'atenció com els infants es relacionen entre ells, es regulen, conversen i actuen en el joc. També m'ha sorprès com a través del joc els infants exploren, descobreixen i aprenen sense la necessitat de la intervenció d'un adult. Així doncs, vaig pensar que seria molt interessant fer un treball d'investigació per descobrir tot allò que el joc pot aportar als nens i nenes i quins són els aspectes que els mestres poden observar. El joc és una part fonamental de les nostres vides, tots hem sigut infants i tots hem jugat. Des de la perspectiva de l'adult, tots hem pogut observar infants jugar amb qualsevol objecte, en qualsevol moment i context. Ja els nadons agafen algun objecte i l'exploren a través dels sentits i del joc i, a partir d'aquí, descobreixen grans possibilitats de relació, aprenentatge i comunicació. Per tant, el joc forma part i és necessari per al desenvolupament de l'infant, n'és una dimensió inherent.

A les escoles, moltes vegades, el joc té un paper secundari. No té el mateix pes que les activitats considerades acadèmiques i s'utilitza com a esbarjo, per distendre's. D'aquesta manera es va transmetent la idea que mentre es fa una activitat no es juga, es juga un cop acabada. No només això, sinó que moltes vegades també s'atura el joc dels infants per a dur a terme l'activitat planificada. Personalment considero que interrompre el joc dels infants és com tallar-los l'expressió. Quina és la finalitat de tallar el joc? Fer una activitat perquè els infants aprenguin alguna cosa? No podem donar-los les eines perquè aprenguin allò mateix a través del joc? Els infants poden aprendre sense necessitat de parar el joc, es pot fer potenciant-lo, cosa que sempre serà més motivadora per a ells. A més, també es poden adquirir aspectes no acadèmics però importants en el seu desenvolupament.

En aquest treball es fa una breu aproximació al joc en l'etapa d'educació infantil. D'una banda, es destaquen les seves característiques, els tipus de joc que existeixen, els beneficis i d'altres aspectes rellevants. D'aquesta manera, es va ressaltant la importància del joc per als infants. D'altra banda, des del rol dels mestres, podem anar descobrint diferents possibilitats que, al cap i a la fi, busquen el millor benestar i aprenentatge per als nens i nenes.

1.1. Pregunta de recerca

El joc pot ser un aspecte molt ampli i es pot dur a terme una investigació en molts aspectes diferents. En aquest treball, per tal d'acotar la investigació, es planteja una pregunta entorn la qual articulem la recerca i la pràctica:

Què aprenen i expressen els infants d'educació infantil a través del joc?

En l'apartat de conclusions reprendrem de nou aquesta pregunta per a donar-hi resposta segons la investigació presentada.

1.2. Objectius

Per tal de poder respondre àmpliament a la pregunta de recerca plantejada sobre l'aprenentatge i desenvolupament dels infants a través del joc en context escolar, proposem tres objectius generals que revisarem de manera sintetitzada després de la nostra recerca en les conclusions finals.

Aquests objectius són:

- Descobrir totes les possibilitats didàctiques del joc, en particular, a l'educació infantil.
- Conèixer alguns aspectes del desenvolupament, aprenentatges i vivències emocionals a través de l'observació per part dels mestres.
- Analitzar el joc dels infants per mitjà de propostes prèviament planificades.

2. Antecedents documentals

El joc ha estat un tema molt tractat i estudiat durant anys. Ja el psicòleg Vygotsky, molt conegut en el món de l'educació i la psicologia en parlava. L'any 1933 va publicar un article que ja posava en relleu el paper del joc en el desenvolupament dels infants, recollit més tard en el llibre *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Un altre psicòleg de renom, Piaget, també va fer nombroses referències al joc en diverses publicacions com *Play, dreaws, and imitation in children* (1985), entre d'altres.

A partir d'aquests autors, molts d'altres han estudiat el joc i les seves característiques de manera més recent. Scott G. Eberle (2014), Peter Gray (2015) i André Stern (2017) són autors que han publicat articles i llibres sobre el joc, què és, els seus elements i característiques o perquè és important per als infants. Altres autors, com són Joan Packer Isenberg i Nancy Quisenberry (2002) també han publicat sobre el valor del joc i els seus beneficis. L'autora Kathleen Stassen Berger (2016) també ha publicat sobre alguns dels beneficis des de la perspectiva evolutiva.

3. Metodologia de la investigació

La investigació d'aquest treball es troba dins de la teoria qualitativa de les ciències socials. El mètode de la investigació quantitativa estudia les relacions socials, els patrons que hi ha en aquestes, els significats entre relacions, etc. En altres paraules, estudia les relacions socials. La investigació qualitativa és un instrument per captar el significat dels fenòmens socials des de dins, és a dir, investigar els fenòmens entesos com un conjunt de peces a investigar i comprendre el funcionament¹. En l'educació, la investigació qualitativa permet analitzar estructures i proposar millores que, de manera conseqüent, millorarà la realitat de la comunitat educativa². Així doncs, aquest treball s'emmarca en el context esmentat i, per tant, se segueix la seva metodologia. La investigació d'aquest treball es dirigeix a entendre el paper del joc en la vida dels infants com a eina pedagògica i de desenvolupament per als infants. Per la investigació d'aquest fet, en aquest treball, s'utilitzen diferents tècniques de recopilació d'informació i d'observació per tal de poder extreure'n conclusions. Les tècniques s'exposen de manera més detallada en els apartats posteriors.

3.1. Mètode d'investigació

D'una banda, en la primera part del treball, es fa un estudi descriptiu. En aquest estudi es fa una exposició d'estudis, treballs i publicacions ja fetes per altres autors. A partir de tota la informació extreta, es fa una descripció de dades de manera objectiva dels diferents aspectes importants del joc. La recollida de la informació es fa a través de tècniques de recol·lecció de dades qualitatives indirectes. Les fonts d'informació són, doncs, fonts documentals.

D'altra banda, s'utilitza una altra tècnica d'investigació qualitativa, una entrevista a la psicòloga infantil Susana Vela. La Susana Vela és llicenciada en psicologia i empresarials. Formada en Gestalt Infantil, psicologia junguiana, constel·lacions familiars i guia Montessori. Treballa a Madrid com a psicòloga infantil especialitzada en la teràpia de joc i d'adults en consulta. També dona tallers i formació a empreses i entitats educatives. L'entrevista és no estructurada, ja que a partir de les respostes de l'entrevistada es formulen noves preguntes sense oblidar el tema vertebrador i d'interès.

¹ Ruiz Olabuénaga, J. I. (2013). Metodología de la investigación cualitativa (5a. ed.). Publicaciones de la Universidad de Deusto. <https://elibro-net.sire.ub.edu/es/lc/craiub/titulos/34009>

² Cerrón Rojas, W. (2019). La investigación cualitativa en educación. Horizonte de la Ciencia, (9). <http://portal.amelica.org/ameli/jatsRepo/59/59717003/html/index.html>

3.2. Tècniques de recol·lecció de dades

Com ja s'ha esmentat, per la recol·lecció de dades de la part teòrica del treball, s'han utilitzat fonts documentals com llibres i publicacions, i una entrevista. A partir de l'entrevista sorgeix l'aspecte a observar en la part pràctica.

Per a la part pràctica del treball, es recullen dades qualitatives de manera directa. En les observacions es fa una recol·lecció de dades a través, d'una banda, de fotografies. Per altra banda, es prenen notes de camp, les més importants durant l'observació i una posterior redacció més profunda i acurada, moments després de la finalització de l'observació³.

3.3. Tècniques de processament de la informació

La informació de l'observació es recull en forma de redacció i d'imatges. Pel que fa a l'anàlisi de les dades recollides es fa, també, a manera de redacció, explicant els aspectes rellevants amb relació als criteris a observar.

³ Veure annexos 2, 3 i 4.

4. Definició del joc

Definir què és el joc pot ser una tasca complicada, ja que és un terme ambigu i amb moltes possibilitats. El joc té molts aspectes que el fan difícil de definir: totes les tipologies d'accions -o no- que engloba, la gran quantitat de jocs que existeixen i els que encara no s'han inventat, té lloc en un gran i inacabable ventall de llocs... Joc és una paraula tan abstracta que es fa difícil de definir, així com ho són altres termes abstractes com tristesa, llibertat, justícia o amor.

Scott G. Eberle⁴ cataloga el joc com un aspecte del desenvolupament humà. L'autor exposa que el joc és un concepte dinàmic que es va desenvolupant al voltant de sis elements, exposats posteriorment⁵. A causa d'aquesta característica del dinamisme, considera que és difícil fer una definició completa i acurada. Tot i això, proposa la següent:

"El joc és un procés antic, voluntari i 'emergent' impulsat pel plaer que enforteix els nostres músculs, ensenya les nostres habilitats socials, tempera i aprofundeix les nostres emocions positives i permet un estat d'equilibri que ens deixa equilibrats per jugar una mica més."⁶

Des de la perspectiva evolutiva, Peter Gray⁷ explica que el joc, en els animals, serveix per aprendre habilitats que seran necessàries en un futur per a la supervivència. En els humans, des d'aquesta mateixa perspectiva, el joc és l'activitat que serveix per assegurar-se que s'aprenen habilitats necessàries per a la vida. No només és important tenir en compte aquesta finalitat, sinó que s'ha de tenir en compte que el joc és una capacitat innata⁸.

El joc existeix per ell mateix, no per aconseguir un objectiu final⁹. A més, segons Peter Gray "el joc no és necessàriament tot o res"¹⁰. Aquest autor considera que és una activitat gradual, el grau en què juguem pot incrementar-se o disminuir-se depenent de l'activitat. Per tant, un infant pot estar jugant al 100%, però també pot estar fent una activitat amb una actitud juganera i que correspondria a 60% de joc, per exemple. El joc pur és més comú en infants i els adults solem adoptar una "actitud juganera" davant activitats que hem de fer per responsabilitat, però que ens agraden.

Tot i que pot semblar molt obvi, és important tenir-ho en compte per un punt clau del joc: la motivació. L'actitud mental que té una persona envers una activitat és el que farà que estigui

⁴ Eberle, S. G. (2014). The Elements of Play: Toward a Philosophy and a Definition of Play. American Journal of Play, 6(2), 214–233.

⁵ Veure 4.2. Elements del joc segons Scott G. Eberle.

⁶ Eberle, 2014. Op. Cit. Pàg. 231. Traducció pròpia de l'original en anglès: "Play is an ancient, voluntary, 'emergent' process driven by pleasure that yet strengthens our muscles, instructs our social skills, tempers and deepens our positive emotions, and enables a state of balance that leaves us poised to play some more".

⁷ Gray, P. (2015). Free to learn: Why Unleashing the Instinct to Play Will Make Our Children Happier, More Self-Reliant, and Better Students for Life. Basic books.

⁸ Fundaesplai. (2019). La màgia del joc lliure. [Consulta: 3 de maig de 2021]. <https://escoles.fundesplai.org/blog/petita-infancia/la-magia-del-joc-lliure/>

⁹ Eberle, 2014. Op. Cit.; Gray, 2015. Op. Cit.

¹⁰ Gray, 2025. Op. Cit. Pàg. 139. Traducció pròpia de l'original en anglès: "play is not necessarily all or none".

jugant o no¹¹. Qualsevol cosa pot ser un joc si la persona s'ho pren com a tal. Anar en tren pot ser una activitat normal per moltes persones adultes, però per un infant pot esdevenir un joc gràcies a la seva motivació. Per afavorir-la, el joc no pot ser massa fàcil, ha de proposar un repte per als infants¹². Si el joc presenta una complexitat massa baixa, com un puzzle de sis peces per un infant de sis anys, no l'interessarà per a jugar. En canvi, si el joc presenta un repte, estaran motivats per jugar i aconseguir allò que suposa el repte, produint una sensació d'acompliment i satisfacció.

El joc és també un canal de transmissió cultural, s'adquireix de generacions passades¹³. Si es viatja a altres països es pot observar que els infants juguen a jocs diferents que els que estem acostumats a veure en els infants del nostre entorn. Així doncs, com més diferents siguin les cultures més diferents seran els jocs dels infants. La realitat dels infants formarà part del joc. Per il·lustrar aquesta idea, Peter Gray¹⁴ utilitza d'exemple un llibre de l'historiador George Eisen que a través de documents de supervivents de l'Holocaust, va descriure el joc dels infants en els camps de concentració nazis. Els infants, en el seu joc, repetien fenòmens que es donaven en el camp -com la persecució, els robatoris o la cambra de gas- amb la finalitat d'aprendre a conviure amb la realitat preparar-se per a ella de manera emocional, intel·lectual i física.

Després d'exposar tots aquests conceptes fonamentals del joc i abans de passar a les característiques, és essencial tenir present la idea que el joc lliure és un dret dels infants establert a la Convenció sobre els Drets de l'Infant adoptada per l'Assemblea General de les Nacions Unides el 20 de novembre de 1989.

4.1. Característiques del joc segons Peter Gray

Per exposar les característiques del joc, ens centrarem en aquelles proposades per Peter Gray¹⁵. Aquest psicòleg i investigador exposa cinc característiques intrínseques i necessàries perquè es doni una situació de joc. La primera és que el joc és "autotriat" i "autodirigit". Els infants trien quan, on, com i fins quan volen jugar. El joc és una activitat lliure, una persona pot engrescar-se en un joc així com desentendre's quan aquesta vol. En el joc hi ha d'haver llibertat de començar a jugar i acabar el joc, si hi ha coerció per jugar o deixar de "jugar" ja no és una situació de joc. La segona característica és que el joc és una activitat procedimental, és a dir, que el procés és més important que el resultat. El joc no va dirigit a aconseguir un objectiu, sinó que el que és

¹¹ Gray, 2015. Op. Cit.

¹² Gray, 2015. Op. Cit.

¹³ Berger, K. S. (2016). Psicología del Desarrollo: Infancia y adolescencia (Novena edición). Editorial médica Panamericana, S.A.

¹⁴ Gray, 2015. Op. Cit.

¹⁵ Gray, 2015. Op. Cit.

plaent i divertit és el procés. Aquesta característica també està relacionada amb l'absència de la por a perdre i l'augment de la creativitat, ja que el resultat que s'obtindrà no és l'important i l'experimentació és benvinguda durant el procés.

Les regles mentals com a guies del joc són la tercera característica. Peter Gray explica que el joc té una estructura que els jugadors o jugadores segueixen. Aquesta estructura està determinada per regles explícites, de vegades, com és el cas del futbol o de la majoria dels jocs de taula. Tanmateix, hi ha altes situacions de joc on les regles són implícites, com és el cas del joc sociodramàtic¹⁶, en el que jugues a ser una altra persona o personatge. En aquest cas, no hi ha una manera de jugar descrita per regles explícites, sinó que els jugadors o jugadores tenen unes regles mentals que regulen el joc: cadascú juga actuant segons la concepció que es té, entre tots, del rol que es juga. Així doncs, si algú juga a fer de "mama" l'actuació anirà d'acord amb el que els jugadors entenen que és la funció de la mama, per exemple. Les regles mentals, en aquest cas, aniran dirigides a seguir aquest rol en tot moment del joc.

La quarta característica és que el joc és imaginatiu i no literal¹⁷. Tots els jocs tenen una part fantàstica, tot i que en un primer moment pensem que no. És evident que alguns tipus de joc, com el sociodramàtic¹⁸, tenen un element fantàstic molt important, però fins i tot jocs com els de taula tenen un element fantàstic on has de guanyar unes lluites per convertir-te en rei, per exemple. Quan un infant entra dins de la fantasia d'un joc, no dirà que està jugant. Tanmateix, l'infant és completament conscient que juga, però està ficat dins la fantasia del joc i s'ho pren seriosament.

Per últim, la cinquena característica del joc segons Gray fa referència a l'estat de la ment durant l'activitat. En el joc, la ment està activa, ja que s'han de seguir unes normes i estar atent a l'entorn. A la vegada, no és un estat estressant, ja que no hi ha una pressió extrema per un bon resultat. Així doncs, en el joc la ment està en un estat d'alerta però no estressant. Aquest estat de la ment és el que afavoreix l'aprenentatge. Com que no és un estat massa estressant, es permet la creativitat i, en estar actiu, no passa a ser una activitat banal, sinó que segueix requerint un esforç mental.

4.2. Elements del joc segons Scott G. Eberle

De manera molt semblant a Peter Gray, Scott G. Eberle determina com a cinc qualitats bàsiques del joc "sense propòsit, voluntari, fora de l'ordinari, divertit i centrat en les regles"¹⁹. Amb un

¹⁶ Veure apartat 5. La classificació del joc.

¹⁷ Gray, 2015. Op. Cit.

¹⁸ Veure apartat 5. La classificació del joc.

¹⁹ Eberle, 2014. Op. Cit. Pàg. 215. Traducció pròpia de l'original en anglès: "purposeless, voluntary, outside the ordinary, fun, and focused by rules".

primer cop d'ull ens podem adonar de la similitud que hi ha entre les idees dels dos autors, tot i no ser, evidentment, exactes. Aquest autor, més enllà de les qualitats ja esmentades, defineix sis elements del joc: anticipació, sorpresa, plaer, comprensió, força i equilibri.

L'anticipació és el moment en què la persona sap que jugarà, la ment es prepara i ens centrem en l'acció que es durà a terme a continuació. Aquest element està estretament relacionat amb el següent element, la sorpresa. L'anticipació ens prepara també per apreciar la sorpresa que ja se sap que arribarà i algunes vegades se sap com serà i d'altres no. Per exemple, al joc de fet i amagar, el jugador o jugadora ja sap que trobarà a l'altra persona i s'endurà una sorpresa, en canvi, dos equips que juguen a pilota no saben qui guanyarà. Aquests dos elements estan relacionats també amb el plaer, que produeix sensacions de satisfacció, felicitat, diversió... El plaer és una sensació passatgera, no dura per sempre, així que mentre hi ha plaer, hi ha joc, quan el plaer acaba, el joc també.

El plaer, però, va més enllà de ser un simple element. Els elements de comprensió, força i equilibri són entesos com a plaers físics, intel·lectuals, emocionals i socials. La comprensió és entesa com la comprensió de l'altre: el que farà, el que pot pensar, les seves intencions, etc. En jugar, aquesta comprensió de l'altre es desenvolupa i es fa més profunda, retornant al joc i fent-lo més ric. És un element que entra en una roda de profundització i desenvolupament. La força, tant física com mental, és un element necessari per al joc i que també es guanya a través d'ell, com l'habilitat per fer un puzzle es guanya fent-los. L'últim element, l'equilibri, sorgeix del balanç entre les dimensions físiques del joc i les socials, a través de les expressions de dignitat, espontaneïtat i realització, entre d'altres.

5. La classificació del joc

La classificació dels tipus de joc s'ha fet de diverses maneres al llarg del temps i depenent del criteri que s'agafi per a la divisió. A continuació es farà esment a tres divisions que responen a tres criteris diferents.

En primer lloc és important fer esment a la dimensió del grau de la llibertat que es dona als infants en el joc. Segons aquest criteri es pot diferenciar entre joc lliure i joc guiat, generalment per adults. Aquesta és una divisió que, en la gran majoria dels casos i exceptuant els dos extrems, es dona en grau²⁰. El concepte del grau és important, ja que és diferent un joc dirigit per un adult que intervé en un grau molt alt, o un joc dirigit per un adult el qual simplement fa la proposta i intervé poc. Més endavant es detallaran més aspectes sobre el joc dirigit per adults²¹.

Una altra classificació molt coneguda és la de Mildred Patern. Aquesta sociòloga va proposar una distinció segons el tipus d'interacció del joc, de menys interacció a més. El primer tipus de joc és el solitari, en el que, com el mateix nom indica, l'infant juga sol. El segon tipus és el joc com a espectador, l'infant mira com juguen altres infants. El joc paral·lel és el tercer tipus, etapa en què un infant juga de manera molt semblant a un altre infant però sense interacció, no juguen junts. El joc associatiu és el quart tipus de joc, en el que els infants interactuen, s'observen i intercanvien materials, però encara no cooperen. Per últim, el cinquè tipus de joc és el joc cooperatiu, en el que els infants juguen junts cooperant, inventant històries i organitzant torns²². La classificació de Mildred Patern és de 1932. Des d'aquell moment, la cultura ha canviat i el joc, en conseqüència també, ja que, com ja s'ha esmentat, la cultura influencia el joc. La classificació anterior, doncs, ha estat bastant discutida pels canvis que ha patit la societat²³.

Per últim, la manera més coneguda de diferenciar el joc és la divisió que en va fer Piaget: joc funcional, joc simbòlic i joc basat en regles.

El joc funcional o joc sensorial-motor és el primer tipus de joc que apareix en els infants i són accions que l'infant repeteix perquè li provoquen una sensació agradable de manera immediata²⁴. A través del cos i els sentits, l'infant coneix el que l'envolta. L'infant descobreix el món a través del que es troba al seu voltant: objectes i espai determinen l'acció de l'infant²⁵.

²⁰ Edo, M., Blanch, S., Anton, M. (2016). El joc a la primera infància. Editorial Octaedro.

²¹ Veure apartat 6.2. Joc dirigit.

²² Berger, 2016. Op. Cit.

²³ Berger, 2016. Op. Cit.

²⁴ Pecci, M^a.C., Herrero, T., López, M., Mozos, A. (2020). El juego infantil y su metodología. Editorial MCGRAW-HILL. Pàg. 33.

²⁵ Vagn, K. (2020). PLAY: Aesthetic Learning Processes in Theory and Practice. [Apunts acadèmics]. University College Absalon.

El joc simbòlic “consisteix a simular situacions, objectes o personatges que no estan presents en la situació de joc”²⁶. Els infants utilitzen els objectes i els espais com a símbols per l’acció a la qual juguen. Per exemple, una nena pot agafar un pal que ha trobat al pati de l’escola i utilitzar-lo com a espasa per defensar-se dels dracs. Així doncs, de manera contrària al que passa al joc funcional, l’acció és la que determina l’objecte que s’utilitza i quina funció fa²⁷.

En el joc simbòlic, hi ha unes lleis que el regeixen que són acordades per als jugadors. Si un grup de nens i nenes juguen a pares i mares, pot ser que decideixin que uns són més grans que els altres i, per tant, són els pares. Pot passar que un infant vulgui ser més gran que els pares i entre els jugadors poden decidir que no és possible ser més gran que els pares, per exemple. Aquest exemple il·lustra la idea que, tot i que el joc ens pot semblar incongruent als adults -perquè sí que hi ha algú més gran que els pares- hi ha una consistència entre tot el que passa al joc dins de la ment dels infants²⁸.

L’últim tipus de joc és el joc basat en regles. Aquest tipus de joc està regit per unes normes que s’han de seguir per poder participar²⁹. Aquest tipus de jocs és el que té unes regles formals, com el bàsquet o jocs de taula, però, com ja s’ha vist, altres tipus de joc també estan regits per certes regles.

²⁶ Pecci et al., 2020. Op. Cit. P.33. Traducció pròpia de l’original en castellà: “consiste en simular situaciones, objetos y personajes que no están presentes en el momento del juego”.

²⁷ Vagn, 2020. Op Cit.

²⁸ Gray, 2015. Op. Cit.

²⁹ Vagn, 2020. Op Cit.

6. Companys de joc

Com és natural i és observable per tothom, els infants tenen tendència a jugar en qualsevol situació o context i amb el material o objectes que tinguin a l'abast. Els infants des de ben petits preferiran la interacció amb algú i, per tant, el joc en companyia. Tot i les possibilitats de joc que poden oferir els adults, generalment, els infants prefereixen jugar amb altres infants³⁰.

6.1. Joc lliure entre iguals

El joc entre iguals és el preferit dels infants perquè són més lliures que en una interacció amb adults. Entre infants la interacció és simètrica i, per tant, la negociació de normes i altres aspectes del joc és una negociació d'igual a igual, sense superioritats³¹. Entre els infants es regulen i les decisions, per tant, es prenen sense que ningú tingui una posició de poder. A través del joc entre iguals ells poden prendre el control de la seva pròpia vida i portar les regnes de la seva interacció amb els altres. Amb aquests companys de joc, els infants poden fer amics, conèixer altres perspectives i controlar millor les seves emocions i impulsos³².

A més, a través del joc en un grup d'infants els infants han d'aconseguir establir un bon clima, ja que, si no, alguns infants podrien abandonar el joc. La conversa, la negociació i el compromís són importants per arribar a consensuar les normes que afavoriran al bon clima. Entre els infants es regulen per resoldre els conflictes i seguir jugant. En el joc informal gestionat per infants es juga de manera lliure, sense coaccions. D'aquesta manera, tots els infants s'ho passen bé i volen seguir participant en el joc³³.

6.1.1. Joc entre infants de diferents edats

El joc entre infants de diferents edats és el més natural històricament parlant, ja que els infants jugaven al carrer amb altres infants tot i no coincidir en edat³⁴. Els grups per edats s'han establert a la majoria d'escoles per facilitar la tasca educativa, però no és necessàriament el millor. El joc entre infants de diferents edats, siguin les edats que siguin, ajuda a un aprenentatge més ràpid dels infants³⁵. Els infants amb més coneixement i aprenentatges solen ser els més grans i se'ls anomena "infants-tutors". Els que aprenen gràcies a l'ajuda dels "infants-tutors" se'ls anomena

³⁰ Berger, 2016. Op. Cit.

³¹ Feldman, J., Gray, P. (febrer 2004). Playing in the Zone of Proximal Development: Qualities of SelfDirected Age Mixing between Adolescents and Young Children at a Democratic School. American Journal of Education, p. 108-145.

³² Gray, P. (2011). The Special Value of Children's Age-Mixed Play. American Journal of Play, 3, (4), 500-522.

³³ Gray, 2015. Op. Cit.

³⁴ Gray, 2011. Op. Cit.

³⁵ Gray, 2015. Op. Cit.

“infants-tutoritzats”. Per tot dos grups d'infants es produeixen millores tant físiques, com intel·lectuals, socials o morals³⁶.

D'una banda, el joc d'infants de diferents edats facilita que els “infants-tutoritzats” siguin exposats a activitats més sofisticades i entrin a la zona de desenvolupament proper (concepte aportat pel psicòleg Lev Vygotsky), endintant-se en jocs més complexos als que podrien fer sols gràcies a la tutorització. D'altra banda, els “infants-tutors” desenvoluparan habilitats d'ajuda, per poder incloure als infants més petits en un joc³⁷.

6.2. Joc dirigit

Per començar, és important recuperar la idea del grau de direcció per part de l'adult³⁸. No és el mateix el fet que l'adult faci una proposta i es quedi en segon pla, que l'adult participi seguint les idees de l'infant o una proposta on l'adult instaura un joc obligatori, amb unes regles imposades per ell/a. Els tres exemples són jocs guiats però en diferent grau, aspecte que té conseqüències molt diferents.

En termes generals, els infants veuen als adults com una figura autoritària i seria³⁹. Així doncs, un joc amb un alt grau de direcció sumat a la percepció d'una figura autoritària provoca que els infants sentin menys llibertat per deixar de jugar o no acceptar unes regles imposades, característiques essencials del joc. Si l'infant les accepta "perquè no té un altre remei" ja no està jugant⁴⁰.

Seguint en aquesta línia, quan un adult guia el joc, generalment, dicta els equips, les normes, els usos del material, els torns, etc. D'aquesta manera, els adults guien, ensenyen i controlen, mentre que els infants són controlats⁴¹. Els infants, doncs, perden l'oportunitat de comunicar-se i regular-se amb els altres per consensuar les normes, els torns i altres aspectes del joc. A més, quan sorgeix un conflicte en un joc guiat per un adult és aquest el que el soluciona, en lloc de deixar que els infants el resolguin a través de la conversa.

Per als infants que no trien jugar amb els adults, el "joc" pot percebre's com una situació incòmoda, difícil, o fins i tot com un càstig⁴². Així doncs, tot i que com a adults pensem que és millor dirigir el joc dels infants per "facilitar-los" la feina de decisió i presa d'acords, per als infants no representa un avantatge i, fins i tot, pot fer-los passar un mal tràngol.

³⁶ Feldman, Gray, 2004. Op. Cit.

³⁷ Gray, 2011. Op. Cit.

³⁸ Veure 5. La classificació del joc.

³⁹ Feldman, Gray, 2004. Op. Cit.

⁴⁰ Gray, 2015. Op. Cit.

⁴¹ Feldman, Gray, 2004. Op. Cit.

⁴² Gray, 2015. Op. Cit.

7. Beneficis del joc en el desenvolupament dels infants

El joc proporciona una gran varietat de beneficis en els diferents aspectes del desenvolupament infantil. Aquesta afirmació és compartida des de moltes perspectives diferents. Des de la perspectiva psicoanalista, el joc ajuda a regular les emocions i a fer front als traumes emocionals que els nens i les nenes hagin pogut viure. Els maduracionistes creuen que el joc, en qualsevol cultura del món, és indispensable per les funcions socialitzadores. Des de la perspectiva constructivista, es considera que el joc és necessari per al creixement cognitiu. Els psicosocialistes consideren que ajuda a una bona formació de l'ego i a viure amb experiències quotidianes. Per últim, els neuròlegs pensen que el joc és necessari per a la salut física i emocional i la motivació per aprendre⁴³.

Abans de continuar amb els beneficis que aporta el joc, és important ressaltar la idea que el joc ajuda al desenvolupament de molts aspectes, però l'acte de jugar s'ha de dur a terme per la pròpia motivació i plaer de jugar. Si l'acte de jugar es du a terme per aconseguir beneficis i, per tant, es juga per aconseguir alguna cosa, es perd el valor del joc. El joc ha de ser lliure de conseqüències, siguin bones o dolentes⁴⁴.

Això no obstant, com a adults és important fer un repàs de tot allò que aporta a l'infant el joc. D'aquesta manera, es pot ser més crítics i conscients amb les pròpies accions com a adults a l'hora d'avaluar si és moment de tallar el joc, prohibir-lo o incitar-lo.

Per fer un repàs dels aspectes influenciats pel joc, es farà una classificació en diferents apartats del desenvolupament de l'infant. L'exposició en diferents apartats respon a motius didàctics, ja que cal entendre el desenvolupament de l'infant com un tot. Els beneficis del joc en els diferents aspectes del desenvolupament són interdependents i es retroalimenten. Tots els aspectes del desenvolupament estan interrelacionats i s'han d'entendre com un procés global. Per tant, potenciar algun dels aspectes afecta directament als altres.

7.1. Beneficis en el desenvolupament motor

El joc va molt lligat a l'activitat física, són dos conceptes que gairebé sempre van junts. Un aspecte important que es té molt en compte a l'escola són les capacitats motrius dels infants. Aquestes, tant les capacitats de motricitat fina com les de motricitat gruixuda, són desenvolupades amb el joc, ja que els infants volen córrer més de pressa perquè no els enxampin o volen passar un cordill per un forat per crear un invent, per exemple. A més, a través del

⁴³ Isenberg, J. P., Quisenberry, N. (2002). A position paper of the Association for Childhood Education International Play: essential for all children. *Childhood Education*, (79), 33-39.

⁴⁴ Gray, 2015. Op. Cit.

moviment que comporta el joc, els infants desenvolupen més ràpidament la consciència corporal⁴⁵.

El joc funcional, un dels tipus de joc segons la classificació de Piaget⁴⁶, també ajuda al desenvolupament motor dels infants. Com s'exposa prèviament, aquest tipus de joc proporciona informació als infants a través dels sentits des que són ben petits. Així, junt amb altres tipus com el joc mogut, aporta als infants força i control muscular⁴⁷. El desenvolupament de les capacitats motrius en general proporcionen als infants sentiments de confiança i seguretat.

7.2. Beneficis en el desenvolupament social i emocional

Per començar, cal esmentar que el desenvolupament social en els infants va molt lligat al desenvolupament del llenguatge, el qual es farà menció més endavant⁴⁸. Molts dels aspectes del desenvolupament social inclouen llenguatge, ja que a través del joc els infants creen acords, negocien i solucionen conflictes, entre d'altres⁴⁹.

Els infants desenvolupen habilitats socials positives a causa de la necessitat d'entendre i aplicar regles socials en la seva conducta per poder jugar amb els altres⁵⁰. Els infants intenten mantenir un bon clima perquè tothom estigui content i pugui seguir el joc⁵¹. Això els proporciona l'oportunitat d'entendre el funcionament de conceptes de la societat com les regles i que a través de la negociació i la cooperació en poden establir de noves.

Com s'esmenta prèviament, la cultura forma part del joc i és en el desenvolupament social en què té més pes. En el joc, i en el joc simbòlic en especial, els infants construeixen una realitat que està endinsada en la cultura en la qual es troben⁵². A través del seu joc construeixen escenaris en què poden experimentar. Aquest experiment de les societats es dona en molts jocs perquè, com es menciona també anteriorment, els errors no tenen cabuda en el joc. Això brinda als infants l'oportunitat d'experimentar, conèixer i investigar en primera persona les societats i també, els rols.

Per últim, el desenvolupament emocional dels infants va molt lligat a conceptes del desenvolupament social. A través d'actuacions com les negociacions, els acords o els conflictes, els infants han de controlar els seus impulsos i les seves emocions⁵³. De vegades, les situacions

⁴⁵ Isenberg, Quisenberry, 2002. Op. Cit.

⁴⁶ Veure 5. La classificació del joc.

⁴⁷ Berger, 2016. Op. Cit.

⁴⁸ Veure 7.3. Beneficis en el desenvolupament cognitiu i del llenguatge.

⁴⁹ Gray, 2015. Op. Cit.

⁵⁰ Berger, 2016. Op. Cit.

⁵¹ Feldman, Gray, 2004. Op. Cit.

⁵² Gray, 2015. Op. Cit.

⁵³ Berger, 2016. Op. Cit.; Gray, 2015. Op. Cit.

de joc que els adults considerem violent també són útils per als infants. En primer lloc són capaços de regular-se, ja que no volen fer mal als seus companys. A més, també serveixen als infants per poder entrar en situacions de vulnerabilitat i experimentar la manera de sortir-se'n, preparant-se així per afrontar situacions en les quals siguin vulnerables. Si per desgràcia la situació en la vida real és tan nociva que produeix un trauma a l'infant, el joc també els pot ajudar a processar-lo⁵⁴. De manera semblant al trauma, si un concepte emocional no està resolt, el joc pot ajudar a resoldre'l. Els infants que tenen una mancança emocional poden ajudar a superar-la a través del joc⁵⁵.

7.3. Beneficis en el desenvolupament cognitiu i del llenguatge

Com és conegut en l'àmbit de l'educació, a través del joc els infants poden aprendre. Per exemple, no és estrany que es facin jocs d'emparellar els noms i els articles en català, ja que la motivació dels infants serà major que si el docent ho explica a la pissarra. Tanmateix, els beneficis del joc en el desenvolupament cognitiu van més enllà.

El cervell dels infants està en ple desenvolupament en l'etapa d'educació infantil. Des del naixement fins a l'edat dels sis anys, el cervell dels infants desenvolupa les connexions neuronals, es du a terme el procés de la mielinització i les àrees del cervell s'especialitzen, entre altres processos⁵⁶. Gràcies al joc, el cervell s'activa i desenvolupa connexions neuronals. Aquestes connexions faciliten l'adquisició de nous aprenentatges de qualsevol mena. A més, el joc produeix en els infants emocions positives que són beneficioses pel seu desenvolupament de la memòria i per l'aprenentatge significatiu⁵⁷.

El psicòleg Vygotsky també apuntava que la capacitat del pensament abstracte es desenvolupa a través del joc. Quan un infant juga es comporta d'una manera més "adulta", de manera més complexa, sobretot en el joc simbòlic, a com ho fa quan no està jugant. Jugar dona l'oportunitat a l'infant d'anar una mica més enllà dels coneixements que ja té, és a dir, utilitzant el terme emprat per Vygotsky, la zona de desenvolupament proper s'expandeix⁵⁸.

Un estudi que es va dur a terme a Lahore, Pakistan, va demostrar que els infants que juguen més durant el dia, milloren la seva capacitat de pensament lògic i, per tant, poden resoldre un

⁵⁴ Gray, 2015. Op. Cit.

⁵⁵ De l'entrevista a Susana Vela el dia 10/05/2021, que es recull complerta en aquest document.

⁵⁶ Berger, 2016. Op. Cit.

⁵⁷ Isenberg, Quisenberry, 2002. Op. Cit.

⁵⁸ Vygotsky, L. S. (1978). Mind in society. Harvard University Press. Pàg. 102.

problema més fàcilment que altres infants. En altres paraules, els infants que tenen més oportunitats per jugar durant el dia milloren les seves habilitats cognitives⁵⁹.

Com s'exposa al llarg del treball, a través del joc els infants s'han de comunicar entre ells, han de negociar, solucionar conflictes, establir rols, pactar què passa al joc,... Totes aquestes accions comporten la utilització del llenguatge oral. Així doncs, entre els infants creen contextos de comunicació. Cal tenir present que el llenguatge és quelcom que els infants van adquirint amb la pràctica i, per tant, a través del joc poden experimentar, desenvolupar-lo i convertir-lo en la seva pròpia manera d'expressar-se de manera natural⁶⁰. D'una banda, el joc brinda l'oportunitat als infants de crear imatges mentals dels objectes que els ajuda a construir i ampliar el seu banc de paraules. D'altra banda, el joc simbòlic crea als infants la necessitat de comunicar-se amb els companys i anar millorant en la capacitat per fer-se entendre⁶¹.

⁵⁹ Ahmad, S., Hussain, A., Batool, A., Sittar, K., Malik, M. (2016). Play and Cognitive Development: Formal Operational Perspective of Piaget's Theory. *Journal of Education and Practice*, 7, (28), 72-79. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1118552.pdf>

⁶⁰ Piaget, J., Inhelder, B. (1969). *Psicología del niño*. (16a ed.). Ediciones Morata, S.L.

⁶¹ Vagn, 2020. Op Cit.

8. Etapes evolutives i joc

Tal com és sabut per la gran majoria de persones relacionades amb l'àmbit de l'educació, és imprescindible conèixer les etapes evolutives de l'infant per tal de planificar i dissenyar a l'escola activitats apropiades al nivell maduratiu de cada edat. D'aquesta manera, els professionals del món educatiu podem guiar l'infant a assolir aquells aprenentatges per als quals està preparat en aquell moment del seu desenvolupament. Així doncs, cap professional faria escriure a un infant d'una escola bressol, ja que l'etapa evolutiva en la qual es troba encara no li permet escriure, per exemple. Al llarg de la infantesa nens i nenes van adquirint habilitats i capacitats que els ajuden a actuar en el seu món i que un cop integrats els seran útils al llarg de la seva vida. Així doncs, com a professionals, és important conèixer aquestes fases i proporcionar les eines i el material adequat, també en el joc⁶². El joc pot ser una bona eina si es coneix amb profunditat. Diferents tipus de joc poden ajudar als infants a assolir capacitats tan importants com controlar els esfínters o caminar, com explica la Susana Vela⁶³, psicòloga infantil especialitzada en teràpia de joc, entrevistada per aquest treball. En l'entrevista, la Susana, explica com segons el moment del desenvolupament en el qual estan els infants, necessiten un tipus de joc o un altre. En cada etapa del desenvolupament l'infant es troba amb reptes que podem ajudar-los a superar a través del joc.

A partir de l'entrevista a la Susana Vela, es poden extreure moltes idees en relació amb els jocs com a ajuda pel desenvolupament dels infants. Seguidament es resumeixen les idees més importants sobre aquest aspecte expressades a l'entrevista.

Els bebès, a partir dels 8 mesos i fins als 18, han d'aprendre que es poden allunyar i apropar de la mare, que és amb qui se senten units. Gatejant pot allunyar-se'n i va coneixent el món. A partir que l'infant es pot posar dret i caminar, la seva perspectiva del món canvia, ja pot anar molt més enllà del que podia abans i conèixer encara més món. En aquest moment comença el joc més manipulatiu, com el llançament de joguines per experimentar amb la velocitat i l'espai. Aquest tipus de joc afavoreix al desenvolupament cognitiu. També és un moment on els jocs d'ordenar són importants, ja que es troben en el període sensitiv de l'ordre i ordenar els ajuda a tranquil·litzar-se. L'obsessió per l'ordre acaba convertint-se en les seqüències que donen lloc als hàbits.

Dels dos als tres anys és important remarcar els hàbits i donar als infants seqüències. Als dos anys també descobreixen que poden dir "no" i proven el poder que tenen en dir aquesta paraula. A partir d'aquí s'ha d'anar desenvolupant la contenció de la frustració, un procés molt llarg. És

⁶² Isenberg, Quisenberry, 2002. Op. Cit.

⁶³ De l'entrevista a Susana Vela el dia 10/05/2021, que es recull completa en aquest document.

també en aquesta etapa que l'infant aprèn a controlar els esfínters. Per aquests dos processos són importants els jocs de contenció, com parar quan para la música o fer una torre i esperar una estona per a demolir-la. Per al control d'esfínters també és útil fer jocs de ficar coses dins de les altres i classificar.

Als tres anys comença també la triangulació amb l'objectiu que l'infant es creï un "jo fort", i entengui que no està ell/ella sol/a en el món junt amb la seva mare, hi ha altres persones i els desitjos propis s'han de combinar amb els dels altres. Seguir treballant la tolerància a la frustració ajuda a crear el "jo fort". Amb jocs en els quals s'hagi d'esperar el torn, per exemple, es treballen aquests conceptes. Jocs amb normes per tots iguals i jocs de motricitat fina són importants de 3 a 6. Els primers preparen per a la socialització seguint el treball del "jo fort" mencionat anteriorment. Amb els segons i els tercers s'ajuda a preparar el canell i es desenvolupa un cervell amb més connexions.

9. El joc a l'escola

Està molt extesa la creença que, potenciant la part acadèmica l'infant estarà més ben preparat per als cursos següents i, en un futur, per a la vida adulta. Aquesta perspectiva està bastant arrelada a la societat i és difícil de canviar⁶⁴. A més, a l'escola és molt comú donar-li al joc una rellevança inferior a la d'altres activitats. Per exemple, a moltes escoles no es pot anar a jugar fins que l'infant no ha acabat una tasca determinada. Aquesta manera de plantejar el joc li dona una connotació "lleugera, despreciable, en boca d'un adult seriós"⁶⁵.

Tanmateix, el joc no s'ha d'entendre només com un desfogament per als infants, sinó que té una funció essencial⁶⁶. Tal i com determina André Stern, "el joc li haurà ensenyat la creativitat, la cooperació, l'autonomia, l'estratègia, el respecte de les regles, l'eficàcia, la pertinença, l'empatia, l'observació i moltes altres competències, transferibles amb èxit a la vida madura"⁶⁷. A més, si es deixa jugar als infants tant com vulguin, esdevenen responsables, ja que organitzen el seu temps i es poden satisfer les seves necessitats fonamentals⁶⁸. Per tant, potenciar el joc a l'escola és important en si mateix.

Cal afegir, que la capacitat de resoldre un problema en un context de joc és més gran que en un context seriós. Les avaluacions tradicionals dels infants, que els suposen presió, aporten pitjors resultats sobre el que s'està evaluant que si es presenta la mateixa situació a través d'un joc. Gràcies a que dins del joc no hi ha concepte d'error, l'infant s'arrisca i obté un millor resultat en una tasca que no pas si aquesta tasca si se li presenta fora d'un context de joc⁶⁹.

El joc a l'escola, doncs, és un espai d'aprenentatge de ple dret per als infants, donat que aporta molts beneficis⁷⁰. El que és encara més important, és que alguns d'aquests beneficis no es poden adquirir a l'escola dins un context formal⁷¹. En definitiva, el joc no només ha de ser un moment per "desconnectar" de les activitats acadèmiques sino que és útil per a potenciar alguns aprenentatges i permet fer avaluacions dels aprenentatges dels infants en la seva realitat vivenciada.

Amb tota la importància que ja té tot el que acabem d'exposar, no s'ha d'oblidar, que la importància del joc va més enllà dels beneficis en els aprenentatges escolars, perquè el joc és un element essencial en el desenvolupament i benestar dels infants.

⁶⁴ Vendrell, R., Geis, A., Anglès, N., Dalmau, M. (2019). Percepción de los maestros sobre el derecho al juego libre en educación infantil y educación primaria. Estudio desarrollado en Barcelona (España). Bordon: revista de pedagogía, 71 (4), 151-165. <http://dx.doi.org/10.13042/Bordon.2019.71548>

⁶⁵ Stern, A (2017). Jugar. Llitera libros. Pàg. 170.

⁶⁶ Piaget, J., Inhelder, B. (1969). Psicología del niño. (16a ed.). Ediciones Morata, S.L.

⁶⁷ Stern, 2017. Op. Cit. Pàg. 171.

⁶⁸ Stern 2017. Op. Cit.; Vendrell, Geis, Anglès, Dalmau, 2019. Op. Cit.

⁶⁹ Gray, 2015. Op. Cit.

⁷⁰ Veure 7. Beneficis del joc en el desenvolupament .

⁷¹ Gray, 2015. Op. Cit.

10. Duent el joc lliure a l'escola

Seguint amb la idea de les possibilitats i beneficis que aporta el joc a l'escola, es fan tres propostes de joc lliure a l'escola Federico García Lorca de Mollet del Vallès, Barcelona. Gràcies a aquestes propostes, es pot observar el joc dels infants per poder fer una posterior anàlisi enfocat al joc dels infants.

10.1. Context de l'escola

L'escola on es duen a terme les observacions és l'escola Federico Garcia Lorca. Aquesta escola es troba al barri de Lourdes a la població de Mollet del Vallès, a la comarca del Vallès Oriental. El barri en què es troba és una zona llunyana del nucli urbà de Mollet i enganxat al municipi limítrof, Parets del Vallès.

Imatge pròpia

L'escola és un edifici petit, ja que només hi assisteixen 64 alumnes. Gràcies a això, la ràtio per classe és molt més baixa que en altres escoles. Ja fa anys, les famílies del barri de Lourdes (on es troba l'escola) tenien la necessitat que es creés una escola, ja que les escoles de Mollet del Vallès els quedaven lluny. Les famílies es van ajuntar i van demanar una escola a l'ajuntament de Mollet del Vallès, que els la va proporcionar. Que hi hagi tan pocs alumnes és degut al fet que el barri és molt petit i l'escola molt desconeguda.

A l'única aula d'infantil que hi ha a l'escola, estan barrejats els tres cursos -P3, P4 i P5- i són un total de 14 infants, 10 nens, 4 nenes. Dos dels infants de l'aula tenen necessitats educatives especials i un d'ells fa escolarització compartida entre aquesta escola i una escola d'educació especial. Així doncs, les edats i els moments evolutius en què estan els infants d'aquest grup són molt diversos.

Imatge pròpia

El pati de l'escola, que és on es duen a terme les sessions d'observació, és peculiar. El pati dels alumnes d'infantil es troba envoltant l'edifici de l'escola. Hi ha unes parts més amples al davant i a la dreta de l'escola, mentre que els altres dos costats que envolten l'edifici són com uns petits passadissos. Els infants de primària tenen un altre pati, una pista que es troba a 20 metres de l'escola.

Imatge pròpia

10.2. Planificació de les sessions

Les tres sessions tenen la mateixa estructura. Les tres observacions duren mitja hora i es disposa el material al pati de l'escola i els infants se'l troben en sortir. En cada proposta, però, el material és diferent. Per a la primera proposta el material són caps de cartó de diferents mides. En la segona sessió, el material són pilotes de diferents mides i diferents cubells i recipients. Per a la tercera i última sessió, el material de la proposta són cilindres d'escuma d'uns 80 centímetres de llarg escampats per terra.

En les tres sessions el paper de l'observadora és intervenir el menys possible. Pel que fa a les mestres, se'ls demana que també intervinguin el menys possible. Des de les mestres i l'observadora no es dona cap indicació pel que fa al tipus de joc o al material, es deixa que els infants participin com vulguin. S'intervé només en cas necessari, per exemple si un infant es fa mal.

L'observació i posterior anàlisi de les propostes de joc se centren en dos conceptes relacionats i oposats: l'expansió i la contenció. Aquests conceptes són importants i molt útils de conèixer per part dels mestres, ja que proporcionen informació bàsica sobre l'estat i necessitats emocionals dels infants⁷².

10.3. Anàlisi

En les tres propostes de joc⁷³, es poden identificar clarament certs patrons de joc amb relació als dos aspectes observats. A partir de les orientacions obtingudes en l'entrevista a la psicòloga especialitzada en teràpia de joc⁷⁴, són fàcilment observables de manera objectiva els patrons de joc, sigui d'expansió, sigui de contenció. El patró d'expansió es pot identificar en el llançament de joguines i el joc amb molt de moviment. El patró de contenció es pot identificar en altres dinàmiques, com ara ficar-se dins d'objectes o posar objectes dins d'altres.

En les diferents propostes de joc s'observa com el joc dels infants és bastant reiterat. En altres paraules, hi ha força similitud entre el joc d'una sessió i una altra, tot i ser amb material diferent. Aquest aspecte també posa en relleu que el possible joc d'expansió o joc de contenció de cadascun dels infants es manté en les tres propostes de joc. Tot i que les propostes consten de tres tipus de material diferent, l'infant que es fica dins de les caixes durant la primera observació, també fica les pilotes dins les palanganes en la segona observació, per exemple.

⁷² De l'entrevista a Susana Vela el dia 10/05/2021, que es recull complerta en aquest document.

⁷³ Veure annexos 2, 3 i 4.

⁷⁴ De l'entrevista a Susana Vela el dia 10/05/2021, que es recull complerta en aquest document.

Un cas especialment il·lustratiu de com un mateix patró es pot replicar en el joc, independentment del material utilitzat, és el d'un infant que tarda uns 15 minuts a iniciar-se en el joc en les tres observacions. Un cop iniciat, el seu joc és sempre de contenció. En la proposta de joc amb caixes només juga a ficar-se dins, en la de les pilotes a ficar pilotes dins dels cubells i en la dels cilindres el seu joc és tenir un cilindre a la mà i, posteriorment, agafar-ne un altre i mirar pels forats del cilindre. Així doncs, el seu joc és especialment contingut.

Un altre aspecte a ressaltar és la importància del tipus de proposta i del material triat. En les diferents propostes es veu joc tant de contenció com d'expansió. Amb tot, en la proposta de caps de cartó, es dona, en termes generals, un joc de contenció. Un grup d'infants juga, durant molta estona, a ficar-se dins de les caixes i amagar-se, altres infants es fiquen dins de caixes per fer un joc simbòlic i, d'altres, apilen caps o en fiquen una dins de l'altra. De manera contrària, en la proposta de les pilotes i dels cilindres, el joc és, en general, més expansiu. En la segona proposta, les pilotes són constantment llençades: "La G llença pilotes amb les mans intentant encistellar-les i s'emociona molt quan ho fa", "l'E, l'O i l'I tiren les pilotes cap amunt, s'encoratgen entre ells i es posen molt contents quan va molt amunt"⁷⁵. Els cilindres protagonitzen jocs de lluita: "L'O crida "batalla!" i ella, l'I, l'A i el M juguen amb els cilindres com si fossin espases, els agafen per una punta i piquen al cilindre dels altres"⁷⁶. El material, doncs, també condiciona el joc tal com es pot constatar en l'observació. En altres paraules, uns materials afavoreixen més el joc d'expansió i d'altres afavoreixen més el de contenció.

Independentment dels conceptes d'expansió i contenció amb el qual se centra l'observació, és important remarcar un altre aspecte que es pot observar a les propostes de joc. Els infants, amb no gaire material, creen jocs imaginatius i creatius més enllà de les possibilitats de joc que un adult pugui imaginar. En mitja hora que dura cada observació l'infant inventa moltes possibilitats de joc amb el mateix material o amb petites variacions. Per exemple, en la tercera observació, la dels cilindres, un dels jocs que es du a terme és omplir palanganes tirant sorra pel forat que té el cilindre, com si fos un tobogan per a la sorra.

⁷⁵ Veure annex 3.

⁷⁶ Veure annex 4.

11. Conclusions

El joc és un element essencial per al desenvolupament cognitiu i emocional dels infants. No és fàcil definir què és el joc, quines són les seves característiques o els elements que el conformen. No en va, el joc és un dret universal dels infants reconegut per les Nacions Unides. A més, és una activitat que els provoca plaer i els motiva. El joc també suposa reptes i, d'aquesta manera els nadons i els infants experimenten i progressen en el seu coneixement del món.

El joc pot dividir-se segons diferents criteris, essent els més habituals segons els companys de joc i segons el tipus de joc. La primera divisió és important perquè està relacionada amb l'etapa evolutiva de l'infant pel que fa a la socialització. Un nadó no pot jugar en un joc cooperatiu perquè la seva etapa evolutiva encara no li permet. La classificació segons el tipus de joc és important pel que aporta cadascun d'ells a l'infant.

Els beneficis del joc són innumbrables. Per exemple, el joc simbòlic té un component molt gran d'interacció que afavoreix, entre molts altres aspectes, el desenvolupament del llenguatge. El joc provoca un augment de connexions cerebrals així com la millora d'aquestes, afavorint el desenvolupament cognitiu i la relació entre el pensament i el llenguatge. El desenvolupament motor de l'infant també és potenciat a través del joc. El joc funcional, sobretot, potencia la millora de les capacitats motrius dels infants com la força, el control muscular i la consciència corporal, entre d'altres, que deriva en un augment de sentiments de seguretat i confiança. El joc, doncs, també comporta beneficis emocionals, ja que provoca sentiments positius i ajuda a preparar-se per a superar situacions de vulnerabilitat i situacions mal gestionades, conflictes emocionals o traumes.

Per aconseguir tots aquests beneficis, entre d'altres, és indispensable que el joc no sigui solitari. Els infants necessiten interacció amb iguals per poder desenvolupar moltes de les capacitats esmentades anteriorment, i, a més, jugar en companyia és més divertit. A través del joc els infants aprenen a viure en societat. Els infants tenen la necessitat de regular-se entre ells, establir unes normes o regles i canviar-les si és necessari. D'aquesta manera, el joc els ofereix l'oportunitat d'experimentar en un escenari semblant a la realitat.

Els adults, sovint, fem propostes, els guiem o els indiquem com jugar, cosa que pot no ser beneficiosa, ja que es treu als infants la capacitat d'autoregular-se, negociar, aprendre de manera autònoma, entre d'altres. A més, poden sentir-se cohibits o obligats a participar encara que no sigui la intenció de l'adult. Així doncs, els infants necessiten companys de joc, preferentment de la seva edat o d'edats barrejades. Els companys de joc de diferents edats ajuden al progrés en diversos aspectes tant als "infants-tutors" com als "infants-tutoritzats". Els "infants-tutors" aprendran a desenvolupar eines d'ajuda mentre que els "infants-tutoritzats"

podran participar en jocs més complexos, cosa que no podria fer sense ajuda, endinsant-se en la zona de desenvolupament proper.

És important tenir en compte també que, igual com per a alguns aprenentatges acadèmics es respecta l'etapa evolutiva de l'infant, conèixer l'etapa evolutiva també ens ajuda a saber quin tipus de joc necessita. Una bona proposta de joc i adequada al seu procés evolutiu pot ajudar als infants a superar els reptes que se'ls plantegen. En són un exemple els jocs de torns com a ajuda per a la tolerància a la frustració.

Amb l'observació realitzada en aquest treball, es fa evident que es poden observar alguns aspectes que els infants poden necessitar desenvolupar a través del joc. Per exemple, es pot observar un infant que juga de manera extremadament continguda. A partir d'aquí i, sabent que és important que els infants puguin canviar de joc expansiu a joc contingut, es fa evident la necessitat d'algun tipus d'intervenció amb aquest infant, com poden ser propostes que convidin a un joc més expansiu de manera progressiva. Pensant en el grup en general i en la importància que té el material, es poden alternar propostes on el material faciliti un joc contingut i propostes on el material faciliti a joc expansiu. D'aquesta manera, s'ajuda al fet que l'infant adquireixi l'equilibri sa entre aquests dos conceptes, explicats a l'entrevista duta a terme en aquest treball. Pel que fa a les escoles, moltes atribueixen un paper d'esbarjo al joc, però com s'ha fet palès al llarg del treball i en aquestes mateixes conclusions, el paper del joc pot anar molt més enllà. El joc aporta gran quantitat de beneficis als infants en molts aspectes. A més, des del paper de docent es poden observar algunes necessitats emocionals i evolutives dels infants i proporcionar els contextos de joc necessaris per ajudar-lo.

Per tant, recuperant la pregunta de recerca “què aprenen i expressen els infants a través del joc?”, com es pot veure a través de la investigació, els infants poden adquirir molts aprenentatges no acadèmics i molt importants per una vida saludable, com el funcionament en societat, el control de la força o com negociar. A més, els infants expressen, en primer lloc, el que són. En segon lloc, també poden expressar el que necessiten, com se senten tractats, l'etapa evolutiva en què es troben o els reptes emocionals que no tenen superats. És feina del docent, doncs, entrenar-se per poder veure quina és la necessitat que expressa l'infant a través del joc i donar-li el context que necessita per atendre aquella necessitat.

Al principi del treball també s'estableixen uns objectius els quals es recullen de nou aquí per a fer-ne una anàlisi. Pel que fa al primer objectiu, a través d'aquest treball no es descobreixen totes les possibilitats didàctiques acadèmicament parlant, però es descobreixen moltes de les possibilitats de creixement que el joc ofereix als infants. El segon objectiu es dirigeix als mestres i a les seves possibilitats d'observació. En aquest treball s'esmenten, a manera de pinzellada general, alguns aspectes que els mestres poden observar en el joc per descobrir les necessitats

de l'infant. Per últim, el tercer objectiu és l'anàlisi del joc dels infants. Aquesta anàlisi es fa a partir de tres propostes, les fotografies i les notes de camp preses i per evidents limitacions, es du a terme de manera bàsica.

En el plantejament inicial del treball es pretenia fer una anàlisi de molts conceptes diferents per poder determinar diversos aspectes fàcilment observables des del paper de mestra. Això s'ha pogut fer amb dos aspectes però no amb tots els que es plantejaven en un inici, ja que els recursos humans i de temps que això requereix s'escapen de l'abast d'aquest treball. Per tant, es pot considerar que aquesta ha estat una de les limitacions i dificultats del treball.

Una altra dificultat del treball ha estat seleccionar informació rellevant. El joc és un fenomen molt estudiat, hi ha gran quantitat d'informació sobre el tema i ha estat complicat fer-ne una selecció. De manera íntimament relacionada, com és un tema molt ampli, el treball conté l'exposició de molts aspectes diferents. Això provoca que, per la limitació de pàgines d'aquest treball, no es pugui aprofundir en alguns aspectes tant com s'hauria desitjat.

No obstant totes les dificultats, si la investigació tingués oportunitat de créixer i continuar, es podrien dur a terme nombroses propostes de joc. En elles, es podria fer anàlisi d'altres conceptes importants com el tractament de com actua un infant quan hi ha un contratemps, com es distribueixen les fases dels jocs dels infants, o com tracten les joguines. Si encara hi hagués la possibilitat de tenir més recursos, es podria crear una guia per a mestres on hi hauria unes pautes simples a observar i algunes possibilitats d'intervenció a través del joc a l'escola. D'aquesta manera, els docents podrien disposar d'una eina que els donés unes pautes bàsiques per a observar en el joc i saber com ajudar als infants emocionalment.

La investigació duta a terme és una gran eina per poder fer créixer el coneixement personal sobre el joc, els seus beneficis, l'observació que se'n pot fer i el que es pot extreure d'ella. Gràcies a tota la informació aportada per la investigació, es pot fer una reflexió crítica, des del rol de docent, del paper que s'ha d'atorgar al joc en l'aula, en l'escola i, anant més enllà, en l'educació. En funció d'en quina consideració tinguem el joc, podem facilitar l'aprenentatge dels infants i ajudar-los a superar els seus reptes evolutius, en l'etapa d'educació infantil. Així doncs, deixem jugar als infants per deixar-los ser.

12. Fonts documentals

- Ahmad, S., Hussain, A., Batool, A., Sittar, K., Malik, M. (2016). Play and Cognitive Development: Formal Operational Perspective of Piaget's Theory. *Journal of Education and Practice*, 7, (28), 72-79. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1118552.pdf>
- Berger, K. S. (2016). *Psicología del Desarrollo: Infancia y adolescencia* (9a edición). Editorial médica Panamericana, S.A.
- Cerrón Rojas, W. (2019). La investigación cualitativa en educación. *Horizonte de la Ciencia*, (9). <http://portal.amelica.org/ameli/jatsRepo/59/59717003/html/index.html>
- Eberle, S. G. (2014). The Elements of Play: Toward a Philosophy and a Definition of Play. *American Journal of Play*, 6(2), 214–233.
- Edo, M., Blanch, S., Anton, M. (2016). *El joc a la primera infància*. Editorial Octaedro.
- Feldman, J., Gray, P. (febrer 2004). Playing in the Zone of Proximal Development: Qualities of SelfDirected Age Mixing between Adolescents and Young Children at a Democratic School. *American Journal of Education*, p. 108-145.
- Fundaesplai. (2019). *La màgia del joc lliure*. [Consulta: 3 de maig de 2021]. <https://escoles.fundesplai.org/blog/petita-infancia/la-magia-del-joc-lliure/>
- Isenberg, J. P., Quisenberry, N. (2002). A position paper of the Association for Childhood Education International Play: essential for all children. *Childhood Education*, (79), 33-39.
- Gray, P. (2011). The Special Value of Children's Age-Mixed Play. *American Journal of Play*, 3, (4), 500-522.
- Gray, P. (2015). *Free to learn: Why Unleashing the Instinct to Play Will Make Our Children Happier, More Self-Reliant, and Better Students for Life*. Basic books.
- Pecci, M^a.C., Herrero, T., López, M., Mozos, A. (2020). *El juego infantil y su metodología*. Editorial MCGRAW-HILL.
- Piaget, J., Inhelder, B. (1969). *Psicología del niño*. (16a ed.). Ediciones Morata, S.L.
- Ruiz Olabuénaga, J. I. (2013). Metodología de la investigación cualitativa (5a. ed.). Publicaciones de la Universidad de Deusto. <https://elibro-net.sire.ub.edu/es/lc/craiub/titulos/34009>
- Stern, A (2017). *Jugar*. Litera libros.
- Vagn, K. (2020). *PLAY: Aesthetic Learning Processes in Theory and Practice*. [Apunts acadèmics]. University College Absalon.
- Vendrell, R., Geis, A., Anglès, N., Dalmau, M. (2019). Percepción de los maestros sobre el derecho al juego libre en educación infantil y educación primaria. Estudio desarrollado en Barcelona (España). *Bordón: revista de pedagogía*, 71 (4), 151-165. <http://dx.doi.org/10.13042/Bordon.2019.71548>
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society*. Harvard University Press.

Annexos

Annex 1: entrevista a la Susana Vela

Laia Pérez: En que hay que fijarse cuando un niño o niña juega?

Susana Vela: Yo primero me fijo en como hace la transición de un lugar a otro. Por ejemplo, en mi consulta, me fijo en como se despide de la madre o el adulto que lo traiga y entra en el espacio. En clase, podría ser como se sale al patio, por ejemplo. Tienes que leer el cuerpo, ver el movimiento que hace. Hay que fijarse en si entra corriendo, si va con la cabeza erguida, si está dudando o temeroso, etc. Todo esto indica el estado anímico respecto al juego, en mi caso, porque conmigo saben que vamos a jugar. A través de estas transiciones vemos como su estado interior o su predisposición a jugar o a la actividad que vaya a hacer después.

Lo segundo que me fijo es si planifica el juego o no. Eso es porque va amontonando elementos para jugar a algo, o pregunta a alguien si quiere jugar con él. Es decir, ver si prepara el juego mentalmente o ver si es un juego espontáneo y el niño juega a lo primero que “pilla”. Esto en mi consulta se ve porque los juegos están muy expuestos y son muy variados y hay niños que se lo piensan mucho y analizan todo y otros que juegan a lo primero que encuentran. Esto indica si hace una elaboración cognitiva, es decir, si el juego pasa por la cabeza y a partir de eso se puede ver si hay secuencia y orden.

Lo tercero, es como toca las cosas físicas, como hace contacto físico con el elemento que va a tocar. Por ejemplo, si coge un montón de palos y los lleva así (gesto de llevar muchos a la vez) o si coge un palo cada vez, o si coge un libro y hace así (movimiento brusco de coger, abrir, cerrar y tirar el libro) o lo coge cuidadosamente así (movimiento delicado y pausado para abrir, mirar y cerrar el libro). Como toca la materia nos indica como se siente tratado, no como es tratado, sino como se siente tratado por las personas de referencia, sus referentes afectivos como padres, cuidadores y maestros o maestras.

Una vez empieza a hacer el juego concreto, me fijo si hay algún hilo argumental. Me fijo en si el niño puede hacer un juego de principio a fin “nos escondemos en la casita y luego nos encontramos”. Si hay un hilo argumental, el niño siente un hilo argumental en su vida también, unos hábitos. También hay niños caóticos, que su juego es caótico, es bueno que les expliquemos cuentos o que avisemos con antelación de lo que vamos a hacer. A veces el juego no tiene mucho argumento, pero mientras va sucediendo se va creando una historia. Pero también hay otros juegos que solo son de movimiento, como los columpios.

También me fijo si durante el juego verbalizan en voz alta lo que hacen o no. Cuando hablan para sí mismos en voz alta nos reflejan como están integrando las normas, los hábitos... También si regañan a otro en el juego.

Relación con compañeros de juego. El juego cooperativo es muy difícil, juegan al lado de, no construyen el juego con otra persona. Lo social empieza a los 6, psíquicamente. Según veamos que trata a los compañeros podemos constatar si la triangulación en casa está elaborada. La triangulación es estar seguro con alguien que no sea la figura principal de apego, que suele ser mamá. Es decir, si mi yo es independiente al yo de mi mamá y yo puedo estar jugando con papá de manera tranquila lejos del yo de mi mamá.

Dos cosas más importantes son “¿qué ocurre cuando hay un contratiempo? Cuando me quitan la pelota, cuando me hago daño, ...” ¿Pide ayuda? ¿Es capaz de manifestar el daño? ¿Es capaz de resolver con ayuda de otro niño o solo? ¿Expresa emoción? ¿Llanto? ¿Sorpresa? ¿Enfado? ¿Se da cuenta de lo que está pasando? ¿Y por último, como termina el juego? Si hay un cierre acordado, si simplemente dice “quiero jugar a otra cosa”, si recoge, si el cierre ha sido provocado por un contratiempo o si ya no quiere jugar más, ...

Así como cosa adicional, es saber si un niño es capaz de retomar un juego de una sesión pasada (en mi caso de semana a semana) o si cada semana comienza de nuevo.

L: Antes has hablado de la planificación, el hilo, el contratiempo y el cierre.

S: Sí, esas son las fases del juego. Cuando ocurre un juego, el juego está vivo y se sabe como empieza y no como acaba. Cuando jugamos a fútbol y rompo algo yo digo “¡ah! ¡La lámpara se ha roto! ¡La has roto tú!” Y él dice “no! La has roto tú”.

L: ¿Si tuvieras que fijarte en una sola cosa, qué sería? Lo que consideras más importante.

S: La expansión y la contención. La expansión tiene que ver con el desarrollo del juego, con inventar cosas, decir lo que se le ocurra, pegar, lanzar pelotas, romper algo, saltarse los límites, reírse... La contención tiene que ver con los límites, el decir “esto no me gusta”, las normas, gestión de emociones, ... Para saber si están en expansión o contención les dejas juego libre y les imitas. Entonces verás si ellos ponen alguna norma o te regañan o no. La idea básica es que tú tienes que ir donde están ellos y a partir de ahí construir, si ellos están en expansión tú también, si ellos están en contención tú también. Sin vínculo no hay cambio y tú vinculas siendo parecido porque un niño cuando tú eres parecido él traduce “tú me entiendes”. Por ejemplo, si se tumban en la colchoneta yo me tumbo en otra también. Pero eso es más en terapia. Al principio mejor observar y quedarte en neutro porque con las miradas y las palabras te van a preguntar si pueden hacer algo, entonces tú siempre das permiso a que ellos sean como son. Lo

ideal es que el niño sea capaz de balancearse entre un tipo de juego y otro. Si están siempre en contención necesitan aprender a jugar en expansión, si siempre juegan en expansión significa que necesitan pasar a contención.

L: Tengo entendido que el juego es diferente según la edad y la etapa evolutiva del niño o niña.

S: El niño los primeros meses es “fusión con mamá”. Eso significa que el bebé no tiene registrado corporalmente de que mamá y él son dos, él lo siente como uno y por eso se calma con mamá o se les pone en la cuna muy arropados.

Luego, lo que prepara a entender que mamá y bebé son dos, es cuando a través de la mirada el bebé puede ver que mamá se aleja y se acerca. Igual que con el oído, el bebé oye a mamá acercarse y alejarse. Un niño cuando nace, nace así (símbolo de manos y pies abiertos). Después, a los dos meses se encuentra las manos y empieza a jugar con ellas. El bebé empieza a juntarse y a notarse su yo. Si nos fijamos en lo que hace un bebé puedes entender lo que necesita. Si ves que un bebé mueve las manos, es que necesita tocar algo. Si un bebé está estirado hacia abajo y empieza a sostener y levantar la cabeza, es el pre gateo, también cuando boca arriba se ponen en “bolita” porque cuando se den la vuelta van a poder gatear. El error principal que hace la gente es sentarlos, cuando el niño lo que necesita es estar en el suelo porque el trabajo para gatear es alejarse y acercarse a mamá. Me alejo de mamá porque hay un objeto que me llama más la atención, y eso significa que me alejo de lo que yo creía que era yo mismo para conocer el mundo, entonces el bebé entiende que el mundo es algo para explorar. Esta etapa es de los 8 a los 18 meses y se llama la etapa del apego. Cuando mamá tiene al bebé y se lo da a otra persona y empieza a berrear porque siente “que se muere”, “si no está mamá mi mundo se cae”, a partir de ahí empieza el progreso de descubrir el mundo, alejarse y acercarse a mamá voluntariamente y a erguirse, momento culmen.

A partir de ponerte de pie y caminar cambia la perspectiva del mundo. Lo importante ya no es justo lo que tiene alrededor, sino que puede desplazarse y desplazar un objeto. Primero solo explora un metro hacia delante y cuando ya lo domina, lo ideal es enseñar el metro hacia atrás, entonces lo bueno son juegos de arrastrar, así él entiende que él está aquí y detrás tiene algo. Esto es alrededor de los 2 años. A la vez, también empieza el juego más manipulativo y tiene que ver con lo cognitivo también como meter juguetes y pelotas en cajas. Entonces es muy típico tirar juguetes hacia adelante porque están calculando ese espacio que tienen delantero. Por ejemplo, en un tobogán, primero tiran el objeto y ven lo que pasa, calculan la velocidad y el movimiento y después se tiran ellos. Alrededor de los dos años también empiezan a clasificar, las pelotas con las pelotas, y la alineación, ponen todos los juguetes en fila, los coches en una línea. Es un periodo sensitivo del orden, les gusta ordenar cosas, les chifla. Cogen "tuppers" y

los meten unos dentro de otros, los cojines encima del sofá, ... Los periodos sensitivos es una etapa muy sensible que hay que dejar y acaba pasando. Es una época malísima para cambiar los muebles de casa o del cole, es su proceso para desarrollarse y hay que facilitarlo. Si los calcetines se guardan en un cajón, no se pueden cambiar a mitad de año. De dos a tres años es una época para no viajar mucho ni cambiar las cosas de sitio. Este periodo también es muy sensitivo y es muy importante darles la oportunidad de experimentar con pintura de dedos, por ejemplo, aunque les suele dar grima, o arena de la playa que a veces hasta les da asco. Las texturas grimosas, como el "slime" o la plastilina, lo viscoso es lo que les ayuda después al control de esfínteres, o como amasar masas en la cocina.

En los dos empieza la secuencia y en los 3 es muy importante. Hay que mantener unos hábitos, unas rutinas: me levanto y pongo los zapatitos no sé qué, desayuno y coloco la taza en su sitio, ¿luego qué toca? Lavarme los dientes. Toda la secuencia. La secuencia es detrás de una cosa va otra, los hábitos. Es superimportante el aprendizaje de las secuencias. La etapa obsesiva de los dos años se unen para acabar siendo los hábitos. Después de una etapa obsesiva de que va donde viene la etapa de la secuencia, que tiene un hilo conductor, qué va después de qué. Todos estos aprendizajes te preparan para los que vendrán después, el aprendizaje de las letras ya vendrá después, ahora da igual.

Este es el momento más importante para la frustración. Esto significa que a los dos años es cuando descubren el no. Es como "¿te quieres poner el abrigo? NO" "¿quieres no sé qué? NO". El poder del no. Para ellos eso es ver que tú y yo somos diferentes, tú quieres una cosa y yo puedo decir no, tengo poder. Entonces dicen que no a todo, no tiene ninguna lógica, no pasa nada, están probando su poder. Para luego, cuando llegan a los 3 años es como "vale no te apetece, pero ahora hay que hacerlo" es como la contención de la frustración. La frustración se trabaja postergando el deseo "vale que quieres la galleta, pero cuando acabemos de comer". Ocurren muchas cosas a nivel corporal pero también a nivel emocional.

A los 3 años se producen dos cosas superimportantes, el control de esfínteres y la triangulación. Entonces, el control de esfínteres es pasar de algo que sale natural de mi cuerpo a una contención porque tengo que aguantarlo y tirarlo en un sitio concreto. Eso es un control muscular pero también emocional. Por eso hay que trabajar la contención a través del juego, por ejemplo parar cuando para la música, meter cosas en un sitio como la caca dentro del váter, ... Hay que trabajar contención, contención, contención.

Todos los aprendizajes anteriores preparan para la triangulación. Si los aprendizajes anteriores no han ido bien, simplemente se le queda un nudito ahí, y eso significa que tendrá dificultades para irse con papá al parque, por ejemplo. La triangulación significa que para el niño solo existe el yo y el tú, solo existen dos personas y de repente pasa a existir una tercera persona que suele

ser papá. Eso significa que papá es un lugar seguro. Mamá es mi preferida, pero papá también es un lugar seguro y puedo bajar con él al parque, puedo un montón de cosas. Porque papá en verdad es el no-mamá, el no-mamá es tan importante que es lo que va a hacer socializar en el colegio, con compañeros con los otros no-mamá. El primer no-mamá y el más importante es papá porque lleva desde que nació con él, es el más de fiar, pero si lo extiendes, son la profe, los demás niños, etc. A los 3 años es el comienzo de la triangulación.

Entonces, a los 3 años es la triangulación y el control de esfínteres, son como dos cosas brutales. Entonces empiezan las rabietas monumentales, de las de supermercado en el suelo que no hay manera de calmar y van a durar un año y medio así que paciencia. Emocionalmente lo más importante es trabajar la tolerancia a la frustración, es lo vital en esta etapa, de los 3 a los 4 y medio. Eso no significa que no se tengan que frustrar, se tienen que frustrar. Tienen que practicar una y otra vez frustrarse pero haciendo un tira y afloja, porque si no se hunden. Esto, emocionalmente es que mi yo es importante, es el trabajo del yo: yo quiero, yo ahora, yo soy importante, grande único, quiero aquí y ahora. Empiezan a entender que mi yo y el yo de otras personas son diferentes y cada uno tenemos deseos diferentes. Eso hay que practicarlo durante un año y medio. Mucho cuidado con los niños que no han tenido rabietas. Es mala señal que no pongan peros a los no, porque o se han hecho pequeñitos y siempre les han comido, o no han trabajado el yo. El yo es importante para la socialización porque permite que en el cole jueguen a veces a lo que uno quiere y a veces a lo que quiere otro.

Entonces tenemos, de los 3 a los 4 y medio, todo el trabajo de la tolerancia a la frustración para hacer un yo fuerte. Que el yo fuerte no es el de mal carácter un yo fuerte es que a veces tengo que esperar, a veces mis deseos no son los primeros, hay más gente y más yoes. A veces los niños juegan a que mi yo es el más importante “yo quiero jugar a tal cosa y prefiero quedarme solo que tener que ceder”. Entonces en el patio es muy fácil ver unos líderes que los demás siguen o niños jugando solos porque quieren más su yo. Y las normas de la escuela, que son iguales para todos, les ayuda a entender que aparte de sus yoes, hay unas normas comunes para todos y “vale, tú no quieres comer ahora, pero ahora es la hora de comer” y todos van a ir a comer ahora, los que les gusta y los que no. Esto prepara para la socialización de los 6 años, pero hay que prepararla durante tres años. De 3 a 6 se prepara para la socialización. Es la pre socialización, es el trabajo de mí yo y el yo de los demás. Aquí es muy importante la narrativa, como les cuentas las cosas. Otra cosa importante de 3 a 6 es el hilo conductor, la narrativa. Por eso hay que contar muchos cuentos, historias.

Toda la psicomotricidad fina es importante de 3 a 6. Todo el trabajo con las muñecas, que es lo que hace que luego puedan escribir bien, está relacionado con el cerebro. Entonces de 3 a 6 también hay que trabajar la psicomotricidad fina a través de hacer lazos, meter pelotitas, cortar

y pegar papelillos, hacer nudos, ... Cuando un niño trabaja muy bien independientemente los dedos, el cerebro se desarrolla más expansivo, con muchas más asociaciones. Hay que dejar hacer todo lo minucioso al niño, poner la mesa, colocar el tenedor, servir el vaso... Entonces hay el trabajo de la corporalidad, que es la psicomotricidad gruesa. Es dominar el espacio, trepar, meterse en casas, y así y el trabajo minucioso que es más individual.

A los 6 años ya se van a socializar, de los 6 a los 12. Hay 6 años para socializar. En la socialización se entiende que las reglas son igual para todos, ya se pueden hacer juegos con reglas, como el parchís o el fútbol o cualquier cosa de deporte en la que las reglas son iguales para todos los niños. Y el aprendizaje cooperativo, que significa que entre todos conseguimos algo, varias personas hacen un equipo y no todos tenemos que hacer lo mismo, unos pueden ocuparse de una tarea y otros pueden encargarse de otra y todos hacemos una gran tarea, trabajo por equipos. Pero claro, tienen que haber hecho todo el trabajo anterior, si un niño no sabe ceder o no tiene tolerancia a la frustración, no va a poder trabajar en equipo.

L: Si no socializan hasta los 6 años, ¿qué hacen en el colegio antes de la primaria o en las escuelas infantiles?

S: Los niños juegan al lado de, pero es muy difícil que jueguen todos juntos a algo. En un juego puedes ver que los de 3 años están cada uno ahí con su caja, pero los de 5 o 6 ya estarán haciendo un juego más cooperativo, porque están preparándose para la socialización. No todo es de golpe, va progresivo, los niños que tienen hermanos mayores aprenden antes la actividad cooperativa o juego cooperativo.

L: ¿A través del juego se puede ayudar a solventar conflictos emocionales?

S: Sí. Como en el juego todo es posible, y no me juego la vida, el juego acaba, puedo jugar a ser diferente. Si un niño tiene que aprender la tolerancia a la frustración puedo poner una norma. Entonces, estamos todos bailando, pero pongo la norma que cuando la música es muy rápida bailamos rápido y cuando es lenta bailamos lentamente. Y habrá niños que querrán moverse rápido cuando la música es lenta, pero ya van entendiendo que hay diferentes maneras. O que para la música y me quedo quieto, aunque yo quiera moverme. Eso es una contención. A través de estos juegos es una manera de trabajar corporalmente la contención, la tolerancia a la frustración, el esperar, ... Todos los juegos ayudan. De 0 a 6 tienen que ser juegos corporales, todo mi cuerpo interviene, no es un parchís moviendo fichas.

Por ejemplo, para trabajar mi yo y tú yo, cojo una pelota y 3 niños. Cuando un niño tiene la pelota todos la quieren, pero dices “no, no, espérate ahí, no vayas a por la pelota, él te la va a lanzar”. Entonces es el yo del otro y este la lanza y es el yo del otro y así. Y esos son niños que

después pueden esperar turnos. Si ves a los niños jugar al fútbol con 4 años, todos van detrás de la pelota, no hacen estrategia, no hacen “pásamela” y se ponen lejos y se la pasan, todos quieren su yo.

L: ¿Te gustaría añadir alguna cosa?

S: Que cada niño juegue a su manera. Que su propio yo se manifieste en el juego, que es una forma de decir “estás bien hecho tal cual eres, no tienes que modificar”. Si un niño quiere estar una hora de patio jugando con una piedrecita, déjale, allí está manifestando su yo. En el juego libre le decimos al otro que su yo es válido tal cual es, no corregimos.

Annex 2: observació 1

Aclariments: per preservar la intimitat dels infants, les fotografies tenen les cares pixelades i en el redactat s'utilitzen lletres a l'atzar. Cada lletra està assignada a un infant, així que les mateixes lletres fan referència als mateixos infants.

Dia: Dilluns 10/05/2021

Hora: 10:30

Duració: 30 min

Ubicació: Pati de l'escola.

Casuístiques: Avui hi ha un infant nou al grup, que fa educació compartida entre aquesta escola i l'escola d'educació especial de Can Vila. Una nena de P3 no ha vingut a l'escola.

Descripció:

Un cop les caixes estan col·locades, els infants surten al pati. Quan les veuen, es queden parats i alguns criden "uau!". Al principi la majoria està expectant i mirant a la mestra o a mi. Aquesta expectació dura poc, un dels infants més grans, el L, es llença a jugar i els companys el segueixen. La primera acció del L i l'E és seure dins d'una caixa gran. La majoria dels altres agafen algunes caixes i miren l'interior i les deixen, busquen unes altres i fan el mateix. Altres infants, com el M es fica també dins d'una caixa gran. L'A es fica una caixa per sobre que el tapa fins als peus, aquest fet fa molta gràcia a l'E, el D i el J, que l'ajuden a treure's la caixa i a ficar-se dins una altra vegada dues vegades més. El M es fica dins d'una caixa i l'E la tanca, llavors em crida perquè vagi a veure què hi ha dins de la caixa. Aquest joc els agrada molt i el segueixen molta estona. També s'afegeixen la G i la C. El L busca una caixa gran, s'asseu a dins amb una caixa petita entre les mans i comença a fer el soroll d'un cotxe. El J i l'O busquen caixes petites i les posen una dins de l'altre. L'A i la C s'estiren junts dins d'una caixa prima, i gran, com si estiguessin dins un sac de dormir. El D, que veu el joc que fa el L, vol fer el mateix i es construeix un altre cotxe al costat del L. L'A i l'U fiquen caixes mitjanes dins d'una caixa gran. Després, l'A mira una caixa tancada pel forat que deixen les solapes de la tapa entre elles, convida a altres infants a què es fiquen a dins. Cap dels infants als quals pregunta vol ficar-se així que es fica a dins ell mateix. L'A surt de cop de dins la caixa fent un crit a manera de sorpresa. L'O apila caixes de mida mitjana i crida als companys "¿quién quiere cajas?" igual que ho fan les persones que venen fruita al mercat. La G es fica una caixa mitjana al cap, mentre camina cap a mi. El M i la C segueixen jugant a ficar-se dins de la caixa i que l'altre la tanqui. Després em criden perquè l'obri i descobreixi què hi ha o es fan la sorpresa entre ells. La G i l'E se sumen en alguns moments i en d'altres fan altres jocs. La primera que llença una caixa és la G que en llença dues. Després es fica dins d'una caixa i diu que és la seva caseta. El D, el L i el J es fiquen caps allargades als braços i es desapareixen, quan els pregunto, em diuen que són pistoles. L'O segueix apilant caixes mitjanes amb l'ajuda d'altres

infants que se sumen a apilar caixes a estones. L'E busca una caixa petita i me la porta perquè l'obri, quan l'obro (és buida) li fa molta gràcia, m'està fent una broma. Aquesta acció la veu l'U i la repeteix. El M busca un fruit d'un dels arbres del pati, la fica dins la caixa i me la dona també perquè l'obri. El X, que fins ara s'havia mantingut al marge de tots els jocs, va a buscar i agafa una caixa mitjana. Els infants més grans han marxat del lloc on eren totes les caixes perquè juguen a un joc de córrer per tot el pati, però se n'han emportat alguna de mitjana per fer-les servir d'algun objecte en el seu joc. Quan els pregunto a què juguen, perquè veig que apilen tres caps a un racó, em diuen que juguen a "l'apocalipsis zombi i que les caixes són vides". Aquests mateixos donen algunes puntades de peu a les caixes, xutant-les cap on ells van. L'A, l'U, el M i el E s'asseuen dins de dues caixes grans i fan el so de les sirenes, entre ells discuteixen qui són els bombers, qui la policia i qui l'ambulància. El X s'ho mira però no participa. Finalment, després de bastant estona al marge, el X s'amaga dins d'una caixa. El M i ell (el X) comencen a jugar a un joc que dura bastant estona on s'amaguen dins de les caixes i esperen que algú els trobi, algunes vegades em criden a mi i d'altres ho fan entre ells. En alguns moments s'agafeix la C.

Observacions addicionals: Els dos infants amb necessitats educatives espacials, no juguen amb les caixes.

Curiositats: Un cop acabada la meva observació, anem a una pista coberta que l'escola té a uns 20 metres. La mestra proposa portar les caixes, així com alguns patinets. Un cop allà, alguns infants continuen jugant amb les caixes i entre l'O i el D construeixen una casa que posteriorment destrossen entre els dos a puntades de peu. Després comença a ploure i un infant "treu" un braç (ell està sota el sostre, però la seva mà no) amb una caixa petita perquè s'ompli d'aigua. Després de diversos intents, deixa la caixa fora. El joc crida l'atenció de la majoria dels altres infants i molts m'agafen una i la deixen fora de la teulada. Els infants experimenten què passa, si s'omplen, si no, que algunes es "desfan", altres són "fortes", etc.

Imatges: (totes les imatges són imatges pròpies)

Annex 3: observació 2

Aclariments: per preservar la intimitat dels infants, les fotografies tenen les cares pixelades i en el redactat s'utilitzen lletres a l'atzar. Cada lletra està assignada a un infant, així que les mateixes lletres fan referència als mateixos infants.

Dia: Dimecres 12/05/2021

Hora: 10:20

Duració: 30 min

Ubicació: Pati de l'escola

Casuístiques: Un dels infants amb NEE, el que fa educació compartida, no va a aquesta escola els dimecres. Tampoc ha vingut a l'escola un infant de P5.

Descripció:

Els infants van sortint al pati a poc a poc, no tots a la vegada. L'A, l'U i l'E veuen les pilotes a les galledes i les fiquen totes a una. Després intenten agafar les pilotes, cadascú n'agafa tres o quatre. L'E comença a encistellar les pilotes i l'A l'imita. Justament després ell mateix xuta una pilota. Surten la G i l'O al pati i imiten el joc que veuen en aquell moment i xuten alguna pilota. La G ho fa durant una estona llarga. Mentrestant, surten la C i l'I i busquen pilotes pel pati per agafar-les. L'A i l'U intenten fer que caiguin unes joguines que hi ha sobre la tela que hi ha perquè no toqui tant el sol. L'E, el M i el L veuen el joc i se sumen. El M fa una muntanya a la sorra i li posa una pilota a sobre. El H en fa un altre i em diu que és un volcà. El M i la G xuten les pilotes. El N participa agafant i deixant les pilotes a les galledes. L'O intenta encistellar alguna pilota. El X està atent al joc dels altres però no participa. L'O fica les galledes unes dins de les altres. J juga xutant la pilota i L el segueix, però acaben discutint perquè el L li demana que li passi la pilota i el J no ho fa. L'I comença a jugar al sorral amb una de les pilotes. El L s'amaga sota s'una palangana gran donada la volta. La G llença pilotes amb les mans intentant encistellar-les i s'emociona molt quan ho fa. El M li pregunta molt amablement a l'A si li dona una de les pilotes grogues. L'E, l'O i l'I tiren les pilotes cap amunt, s'encoratgen entre ells i es posen molt contents quan va molt amunt. Després de diversos intents intermitents, l'A aconsegueix despenjar una pilota "colada" prèviament pel M a la tela que fa ombra, cosa que posa molt content a l'A i s'escampa l'alegria entre els altres infants que ho han vist. El J llença la pilota contra la paret i l'agafa, joc que miren l'O i l'I. La G es posa la galleda al cap i camina com si fos un gegant. L'U ho veu, li fa gràcia i ho copia amb una altra galleda. Finalment el X, que s'havia mantingut al marge, comença a agafar pilotes. L'U arreplega totes les galledes i comença a fer una torre. El X fica algunes pilotes a la galleda que està més amunt de la torre. La construcció no és gaire estable i és desmunta lleugerament. L'U, l'E i la G l'intenten millorar. Em criden perquè miri la construcció que fan. El N empeny les galledes i tira la construcció però els altres companys

no semblen gaire afectats i la refan. El X mira com refan la construcció. El L ha apropiat el tobogan de plàstic al sorral i tira una pilota pel tobogan. El X agafa una pilota, la posa dins d'una galleda i gira sobre ell mateix amb la galleda a les mans. Després d'unes quantes voltes afegeix una altra pilota i torna a girar. El J xuta una pilota i corre darrere. L'O i l'I corren darrere del J. L'U fica una pilota petita en una galleda, dona voltes a la galleda i mira fixament i de manera curiosa com es mou la pilota. El M fica dues pilotes a una galleda i la porta fins al sorral. L'E, l'U, l'A i la G fiquen unes pilotes en una palangana i comencen a omplir-la de sorra del sorral. La G ràpidament deixa de jugar a aquest joc. Un cop tenen la palangana plena de sorra la giren amb dificultats (pesa molt) i piquen la galleda, com quan fan un castell amb els cubells del sorral. Algunes parts de la paret queden llises i hi sobresurt una pilota. Els tres infants em criden orgullosos perquè miri què fan. Molts altres infants són atrets per aquest joc i la gran majoria es posen a jugar al sorral amb les galledes. El X recull pilotes i les cistelles en la galleda més gran. Un cop encistellades, agafa la galleda i la mou de lloc. El J, que ja fa estona que juga a "Sonic" ha agafat una pilota i faci el que faci, no la deixa. El X surt de la caseta i travessa les pilotes a una altra galleda. Aquesta operació la fa diverses vegades. Després, treu les pilotes, les torna a encistellar i es fica amb la galleda dins de la caseta del pati. Els infants que juguen al sorral expliquen a una mestra que estan cuinant menjars "pizza de sopa".

Observacions addicionals: Després d'acabar l'observació, segueixen jugant amb el material proposat una estona més.

Curiositats: -

Imatges: (totes les imatges són imatges pròpies)

Annex 4: observació 3

Aclariments: per preservar la intimitat dels infants, les fotografies tenen les cares pixelades i en el redactat s'utilitzen lletres a l'atzar. Cada lletra està assignada a un infant, així que les mateixes lletres fan referència als mateixos infants.

Dia: Dilluns 17/05/2021

Hora: 10:15

Duració: 30 min

Ubicació: Pati de l'escola

Casuístiques: Hi eren tots els infants, inclòs l'infant que fa educació compartida.

Descripció:

Només en sortir s'animen molt en veure els cilindres i van corrents cap a ells. Els primers que hi arriben, intenten agafar els màxims possibles però després donen algun a alguns companys que no en tenien. La G es queda sense, es passeja dient "yo no tengo" i el M li dona un. L'O crida "batalla!" i ella, l'I, l'A i el M juguen amb els cilindres com si fossin espases, els agafen per una punta i piquen al cilindre dels altres. El M està poc en aquest joc i va al sorral on fa uns segons la G, l'U, la C i l'E tiren sorra per dins del cilindre, pel forat que té. Tots els infants volen molts cilindres, cosa que provoca que hi hagi algunes discussions però que es resolen sense intervenció. Es produeix un joc molt ràpid en què els infants fan el joc de les espases amb els cilindres i el deixen de fer de manera molt ràpida i juguen a altres coses. L'O fa veure que és un avi i fent servir el cilindre de bastó diu "soy un abuelito". Alguns infants vénen a picar-me a mi amb els cilindres i jo jugo una mica amb ells. Després piquen al conserge, que també agafa un cilindre i els segueix molt el joc. L'O torna a cridar "batalla!", ho fa diverses vegades, i va arreplegant molts dels cilindres que han quedat per terra. Llavors, alguna altra cosa li crida l'atenció i els cedeix tots al M. Aquest diu "tengo muchos" però després de fer un petit passeig acaba triant dos. L'O els torna a agafar i va repartint-los, dient "¿quién quiere churros?". La G i l'I busquen jugar amb algun dels adults. L'A, l'U, la C i l'E segueixen jugant amb la sorra i els cilindres, llencen la sorra pel forat que hi ha al mig del cilindre. L'I i el M s'ajunten a jugar al sorral. El T també agafa un cilindre i es passeja pel pati amb ell a la mà. L'O torna a recopilar els cilindres i va cridant "¿quién quiere churros?". Els que estan al sorral, uns aguanten els cilindres mentre els altres fiquen la sorra dins el cilindre. El L i el J surten al pati i el J agafa un cilindre i es posen a jugar a "lluïta" amb l'O i la G. Després, piquen amb els cilindres d'escuma al conserge perquè jugui amb ells. El J crida "¡a jugar!" i arrenca a córrer. L'O i l'I surten corrents darrere seu i l'O diu "equipo sonic". L'U i l'A intenten aguantar dos cilindres junts i tirar sorra perquè caigui pels dos però els és complicat perquè no hi arriben. El D, que fa una mica més de 5 minuts que ha sortit al pati, no vol jugar a res, està parat en un racó. El N es mira als altres

infants amb cilindres i li demano un i li dono, ara també va voltant pel pati amb el cilindre a la mà, igual que el T. El L i la C juguen a lluites, però la C li posa moltes normes al L. La C li diu que no li pot picar a una cama, que no li pot picar als braços, que no li pot picar fort. El L s'avorreix i marxa sense jugar amb la C. El X que fins ara estava a un racó del pati, es mira amb curiositat als infants. Jo, que tinc un cilindre a les mans, li ofereixo al X, que l'accepta. L'U fica el mànec de la pala dins el forat del cilindre, llavors agafa el cilindre com si fos el mànec de la pala i amb la pala tira sorra als forats dels cilindres que aguanten l'A, la G i l'E. Ara posen els cilindres perquè acabin dins d'unes palanganes que tenen al pati i omplen les palanganes de sorra a través del cilindre. El M veu la idea de l'U del cilindre com a mànec de la pala i ho fa ell també. El X, que fins ara tenia un cilindre, però només el tenia a la mà, agafa un altre cilindre que hi havia per terra i mira a través d'ells, com si fossin prismàtics. L'O em diu que està jugant "a sonic". El L està buscant algun cilindre per terra, però només hi ha roses i ell m'explica que vol un de verd. Finalment agafa un de rosa i un de lila i es passeja pel pati amb ells. La majoria d'infants segueix al sorral. El D, després d'una bona estona, s'ha animat a jugar i juga "a sonic" amb els cilindres a les mans amb el J.

Observacions addicionals: Després d'acabar l'observació, segueixen jugant amb el material proposat una estona més.

Curiositats: -

Imatges: (totes les imatges són imatges pròpies)

